

انجمن علمی فقه‌بزرای تطبیقی ایران

فصلنامه فقه‌بزرای تطبیقی

Volume 1, Issue 2, 2021

Child-friendly City and the Role of Policing Measures in Preventing Violations of Children's Rights

Mohammad Ali Chapari,¹ Abbas Sheikholeslami ^{2*}, Hossein Taji ³

1. PhD Student, Department of Law, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran.

2. Associate Professor, Department of Law, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran.

3. Assistant Professor, Department of Law, Golbahar Branch, Islamic Azad University, Golbahar, Iran.

ARTICLE INFORMATION

Type of Article:

Original Research

Pages: 33-44

Corresponding Author's Info

ORCID: 0000-0003-3975-6844

TELL: +989153148848

Email:

sheikholeslami.abbas.law@gmail.com

Article history:

Received: 01 Apr 2021

Revised: 17 May 2021

Accepted: 22 May 2021

Published online: 22 Jun 2021

Keywords:

Social Security, Police, Child-Friendly City, Children's Rights.

ABSTRACT

A child-friendly city is an important category in the field of social security and urban management, the realization of which enables children to engage in social activities and interactions without violating their rights, and police actions can prevent the violation of these rights. The present study was conducted with the aim of futuristic analysis of child-friendly cities, in order to investigate the impact of the actions of the police of the Islamic Republic of Iran. The method of this research was qualitative and content analysis using Shannon entropy method. According to the mission of this model, the statistical population is 250 documentary data available in the city of Mashhad, which have been collected by various centers such as welfare and police. The statistical population and sample size are equal. The analysis unit is the documents available in the welfare and law enforcement of Mashhad city (in the form of university research). The results show that social security is objectively manifested with five general axes and twenty-seven components with different and different coefficients of importance. Interpretation of data by Shannon entropy method, which is the coefficient of importance in the research, respectively dimensions (creating a home zone) with a coefficient of 206%, (monitoring public places and service categories) with a coefficient of 212%, (improving disciplinary methods and changing reaction norms) With a coefficient of 201%, (change in the structure of the police) with a coefficient of 196% and (accountability of institutions by the police) with a coefficient of 193%.

This is an open access article under the CC BY license.

© 2021 The Authors.

How to Cite This Article: Chapari, MA; Sheikholeslami, A & Taji, H (2021). "Child-friendly City and the Role of Policing Measures in Preventing Violations of Children's Rights" . *Journal of Comparative Criminal Jurisprudence*, 1(2): 33-44.

انجمن علمی فقه‌بزرای تطبیقی ایران

فصلنامه فقه‌بزرای تطبیقی

www.jccj.ir

فصلنامه فقه‌بزرای تطبیقی

دوره اول، شماره دوم، تابستان ۱۴۰

شهر دوست‌دار کودک و نقش اقدامات پلیسی در پیشگیری از تجاوز به حقوق کودکان

محمد علی چاپاری^۱، عباس شیخ الاسلامی،*^۲ حسین تاجی^۳

۱. دانشجوی دکتری، گروه حقوق، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران.

۲. دانشیار، گروه حقوق، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران. (نویسنده مسؤول)

۳. استادیار، گروه حقوق، واحد گلپه‌ار، دانشگاه آزاد اسلامی، گلپه‌ار، ایران.

چکیده

شهر دوست‌دار کودک، مقوله‌ای مهم در حوزه امنیت اجتماعی و مدیریت شهری است که تحقق آن، قابلیت بروز فعالیت‌ها و تعاملات اجتماعی کودکان را بدون تجاوز به حقوق آنان فراهم می‌آورد و اقدامات پلیسی می‌تواند موجب پیشگیری از نقض این حقوق شود. پژوهش حاضر با هدف تحلیل آینده پژوهانه شهر دوست‌دار کودک انجام شده است، تا میزان تأثیر اقدامات نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران در این خصوص مورد واکاوی قرار گیرد. روش این پژوهش، کیفی و از نوع تحلیل محتوا با به‌کارگیری روش آنتروپی شانون بوده است. جامعه آماری با توجه به رسالت این مدل، تعداد ۲۵۰ مورد داده‌های اسنادی موجود در شهرستان مشهد است که توسط مراکز متعددی مانند بهزیستی و پلیس جمع‌آوری شده است. جامعه آماری و حجم نمونه برابری دارد. واحد تحلیل، اسناد موجود در بهزیستی و انتظامی شهرستان مشهد (در قالب تحقیقات صورت گرفته دانشگاهی) است. نتایج به دست آمده حاکی از آن است که امنیت اجتماعی با پنج محور کلی و بیست و هفت مؤلفه با ضرایب اهمیت مختلف و متنوع نمود عینی می‌یابد. تفسیر داده‌ها با روش آنتروپی شانون که ضریب اهمیت در تحقیق صورت گرفته به ترتیب ابعاد (ایجاد پهنه خانگی) با ضریب ۲۰۶٪، (نظارت بر اماکن عمومی و رده‌های خدماتی) با ضریب ۲۱۲٪، (بهبود و اصلاح روش‌های انتظامی و تحول در هنجارهای واکنشی) با ضریب ۲۰۱٪، (تغییر در ساختار پلیس) با ضریب ۱۹۶٪ و (مسؤول‌سازی نهادها توسط پلیس) با ضریب ۱۹۳٪ است.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: پژوهشی

صفحات: ۳۳-۴۴

اطلاعات نویسنده مسؤول

کد ارکید: ۶۸۴۴-۳۹۷۵-۳-۰۰۰-۰۰۰-۰۰۰

تلفن: +۹۸۹۱۵۳۱۴۸۸۴۸

ایمیل: sheikholeslami.abbas.law@gmail.com

سابقه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۱/۱۲

تاریخ ویرایش: ۱۴۰۰/۰۲/۲۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۳/۰۱

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۰۴/۰۱

واژگان کلیدی: امنیت اجتماعی، پلیس، شهر

دوست‌دار کودک، حقوق کودکان.

خوانندگان این مجله، اجازه توزیع، ترکیب مجدد، تغییر جزئی و کار روی اثر حاضر به صورت غیرتجاری را دارند.

© تمامی حقوق انتشار این مقاله، متعلق به نویسنده می‌باشد.

مقدمه

یک مکان دوست‌دار کودک، محیطی است که کشف و تحقق یابی قابلیت مکان‌ها را برای انواع فعالیت‌ها و تعاملات اجتماعی کودک مقدور می‌سازد، زمینه‌ساز ایجاد فرصت‌هایی برای یادگیری از محیط، شکل دادن به ویژگی‌های فیزیکی مکان به واسطه تقویت مشارکت کودکان گردد. (بهاروند، ۱۳۹۳: ۲۹۹) شهر دوست‌دار کودک، شهرستان، شهر، جامعه یا هر سیستم حکومت محلی است که متعهد به تحقق حقوق کودک همان‌طور که در کنوانسیون حقوق کودک تصریح شده است، باشد. این شهر یا جامعه‌ای است که در آن صداها، نیازها، اولویت‌ها و حقوق کودکان بخشی جدایی‌ناپذیر از سیاست‌ها، برنامه‌ها و تصمیمات عمومی است. شهر دوست‌دار کودک شهری است که برای همه مناسب است (UNICEF, 2018: 10).

دیدگاه‌های مدرن نسبت به دوران کودکی و رفاه کودک در پی انقلاب صنعتی پدیدار شد و در طول مبارزات طبقاتی، تغییرات محیطی و تغییرات جمعیتی که توسط مدرنیزاسیون به وجود آمد، متبلور شد. کودکان اولین «قشر فقیر» بودند که جنبش‌های اصلاحی اواسط و اواخر دوره ویکتوریا به دنبال نجات آن‌ها از همه‌مه شهرهایی بودند که در پی موج اول انقلاب صنعتی پدید آمدند. (Gleeson & Geoffrey, 2007: 2) مفهوم شهر دوست‌دار کودک، در امتداد نظریه‌های حقوق شهروندی برای کودکان است که از سال ۱۹۹۰ پیگیری می‌شود که در سال ۱۳۸۶ تعهد ایران به صندوق حمایت از کودکان سازمان ملل و الحاق شهر تهران به طرح شهرهای دوست‌دار کودک، عملاً زمینه پذیرش این مفهوم را در بر داشت. با توجه به اهمیت امنیت اجتماعی کودکان در توسعه پایدار شهری و تأثیر آن در پیشگیری و کاهش آسیب‌ها و مشکلات اجتماعی زندگی شهری در حال و آینده و همچنین شناخت مؤلفه‌های تعیین کننده امنیت اجتماعی کودکان در فضاهای شهری و راهبردهای ارتقاء آن ضرورتی

انکارناپذیر محسوب می‌شود. (صفوی مقدم و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۳۴؛ حیدری و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۴۶)

کنوانسیون حقوق کودک ۱۹۸۹ سازمان ملل متحد،^۱ حقوق کودکان را تعریف می‌کند که اغلب، فقط به ماده ۱۲ «حقوق کودک برای تشکیل و ابراز عقاید» اشاره می‌شود. اما خواندن جزئیات در تمام ۴۲ ماده اصلی آن مهم است. (Alderson, 2017: 2) یکی از مهم‌ترین شاخص‌های شهر دوست‌دار کودک، حصول اطمینان کودکان از تضمین حقوق و امنیتشان می‌باشد که دارای گستره وسیعی است. در تحقیق انجام شده در خصوص شهر دوست‌دار کودک که به صورت مطالعه میدانی در شهرک سپاهان شهر و محله جوباره اصفهان صورت گرفته است، ایمنی و امنیت با تکرار شاخص (۸ مورد) در رتبه اول شاخص‌های شهر دوست‌دار کودک قرار گرفته است (با میانگین هندسی ۲/۷۶۸۹) و شامل مؤلفه‌هایی همچون (سرعت پایین سواره‌ها، راحتی پیاده‌ها و دوچرخه سوارها در تردد در معابر، پایین بودن احساس ترس از محیط در کودکان، وجود نظارت عمومی در معابر و فضاهای عمومی و میزان فعالیت و بازی و تفریح کودکان در معابر و فضاهای عمومی) می‌باشد. پس از شاخص ایمنی و امنیت، شاخص‌های «وجود فضاهای سبز و طبیعی، فضاهای باز عمومی با فعالیت‌های متنوع، دسترسی به تسهیلات و خدمات اساسی، حمل و نقل عمومی، مسیرهای پیاده و دوچرخه، مشارکت کودکان، محیط سالم و عاری از زباله و ایجاد محیط‌های تفریح و سرگرمی» قرار دارند. (غفاری و همکاران، ۱۳۹۳: ۳۲)

تحقیق صورت گرفته به شرح فوق و دیگر مطالعات مستند به واقعیت‌های اجتماعی، نشان می‌دهد که شاخص امنیت از نظر کودکان بر سایر مؤلفه‌ها، رجحان و تفوق دارد. کودکان موضوعات طرح شده را جزء حقوق خود می‌دانند و پلیس به عنوان دروازه بان نظام عدالت کیفری در این خصوص نقش

^۱ - UNCRC

- در زندگی خانوادگی، فرهنگی، شهری، محلی و اجتماعی مشارکت داشته باشند؛

- در محیطی پاکیزه، بدون آلودگی و ایمن، زندگی کنند و به فضاهای سبز دسترسی داشته باشند؛

- با دوستانشان دیدار کنند و مکان‌هایی برای بازی و تفریح در اختیار داشته باشند؛ و

- فارغ از ریشه‌های قومیتی، مذهبی، درآمد و جنسیتی یا توانایی‌هایشان، فرصت‌هایی برابر در زندگی داشته باشند. (تیوانت، ۲۰۱۸: ۱۲)

پلیس با توجه به داشتن رسالت‌های قانونی خود و به ویژه حوزه پیشگیری‌های کنشی به موجب شق (د) از بند ۸ ماده ۴ قانون نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۶۹)، عمل به دادرسی افتراقی در فرآیند رسیدگی به بزه‌کاری آنان و... از نمونه این وظایف است. این وظایف قانونی، پلیس را که از بدو تولد تا فوت اشخاص دارای تکالیف تقنینی است، در موقعیت حساسی قرار می‌دهد؛ چنان‌که در بندهای مزبور می‌توان جایگاه این نهاد را در قبال کودکان، به خوبی در ذهن متبادر ساخت.

مثلاً می‌توان گفت با تحقق ضابطان ویژه کودکان و وجود پایگاه‌های پلیس متخصص، دسترسی آسان و به موقع، تجهیزات و امکانات پلیس به تلفن‌های تماس سریع در یک شبکه ارتباطی مناسب، تربیت شاخه‌های حرفه‌ای و مجزای نیروی انتظامی در برخورد با جرایم (بزه‌کار یا معارض قانون) با ارائه آموزش‌های جامعه‌شناسانه، روان‌شناختی، پیرامون درک شرایط آسیب‌پذیری بزه‌دیدگان در دانشکده‌های پلیس و تأکید بر داشتن رفتارهای توأم با همدردی و عاری از هرگونه پیش‌داوری نسبت به کودکان و... ضروری می‌نماید. (کشفی، ۱۳۸۷: ۱۶۲)

به هر روی، نیروی انتظامی ج.ا.ا هم در زمینه پیشگیری کنشی از بزه‌کاری کودکان و هم از بزه‌دیدگی اولیه و ثانویه آنان دارای نقش‌های به‌سزایی است که به تفصیل در این پژوهش با ابتناء بر یافته‌های موجود و نظرات منبعث از حقوق

به‌سزایی را ایفا می‌نماید. مهندسی و معماری شهرها تاکنون به نحوی صورت گرفته است که کودکان نتوانسته‌اند، نقش تصمیم‌سازی را در این خصوص داشته باشند ولی مشارکت کودکان در ایجاد امنیت خود در تعامل با پلیس، مبین موفقیت پلیس در ایجاد اعتماد کودکان به آنان است. امروزه سطح ارتباط نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران با کودکان از ساخت انیمیشن‌های «سیا ساکتی، داود خطر و...» گذشته و بالفعل، منجر به اعتماد سازی و استقرار امنیت نسبی برای کودکان گردیده است.

پیمایش صورت گرفته به خوبی نمایان‌گر این نتیجه است که پلیس، ضمن ساختار شکنی درون بخشی خود، در موضعی مشفقانه، سطح ارتباطی بالایی در خصوص موضوعات مربوط به کودکان دارد؛ مثلاً تحقیق صورت گرفته، نشان می‌دهد که پلیس در وضعیت مطلوب، باید تعامل زیاد یا خیلی زیاد با نهادهای دولتی، مدارس و خانواده‌ها داشته باشد و این مشارکت در پیشگیری از جرایم اطفال و نوجوانان موثر است. (غلامی و همکاران، ۱۳۹۷: ۴۸)

اندیشه ایجاد شهر دوست‌دار کودک با توجه به بیست سال تجربه یونیسف به این سازمان منعطف است. شهر دوست‌دار کودک از نگاه اسناد بین‌المللی و به ویژه کتاب راهنمای شهرها و اجتماعات محلی دوست‌دار کودک که توسط یونیسف، به چاپ رسیده است، شامل شهر یا اجتماع محلی است که در آن کودکان:

- در امنیت باشند و از به‌کشی و خشونت و سوء استفاده در امان بمانند؛

- زندگی را خوب آغاز کنند و سالم و تحت مراقبت، بزرگ شوند؛

- به خدمات ضروری دسترسی داشته باشند؛

- تحصیلات با کیفیت، مشارکتی و فراگیر را تجربه کنند و مهارت‌هایشان پرورش یابد؛

- عقایدشان را ابراز نمایند و در تصمیم‌گیری‌هایی که بر زندگی آن‌ها تأثیر می‌گذارد، نقش داشته باشند؛

جزا و جرم‌شناسی و علوم انتظامی و مباحث جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و... بدان پرداخته می‌شود.

با توجه به داده‌کاوای صورت گرفته در این پژوهش، سنجه‌های مختلفی در ایجاد امنیت اجتماعی برای کودکان در شهر دوست‌دار کودک توسط پلیس، منجر به پیشگیری از تجاوز به حقوق کودکان می‌شود که عبارتند از ایجاد پهنه خانگی، نظارت بر اماکن عمومی و رده‌های خدماتی، بهبود و اصلاح روش‌های انتظامی و تحول در هنجارهای واکنشی، تغییر در ساختار پلیس و مسؤول سازی نهادها توسط پلیس که حاصل از میانی نظری و بررسی اسنادی صورت گرفته و تحلیل محتوا می‌باشد و به دنبال پاسخ‌گویی به این سؤال است که اقدامات پلیس به چه طریقی در تحقق شهر دوست‌دار کودک، تأثیر دارد؟

۱- مفاهیم نظری پژوهش

شهر دوست‌دار کودک را می‌توان محیطی فضایی و اجتماعی تعریف کرد که در آن هر کودکی حق دارد بر تصمیمات مربوط به شهر خود تأثیر بگذارد، نظر خود را در مورد شهر مورد نظر خود بیان کند، در زندگی خانوادگی، اجتماعی و اجتماعی شرکت کند، خدمات اولیه مانند مراقبت‌های بهداشتی، آموزش، سرپناه، آب قابل شرب و دسترسی به خدمات بهداشتی مناسب دریافت کند. از استعمار، خشونت و سوء استفاده محافظت شود، در پیاده روی خیابان‌ها به تنهایی قدم بزند، با دوستان دیدار و بازی کند، فضای سبز برای گیاهان و حیوانات داشته باشد، در محیطی بدون آلودگی زندگی کند، در رویدادهای فرهنگی و اجتماعی شرکت کند و فارغ از قومیت، مذهب، درآمد، جنسیت یا ناتوانی، شهروند شهر خود باشند و به هر خدماتی دسترسی داشته باشد.

(Gizem, 2017: 7)

مفهوم نظری شهر دوست‌دار کودک به طور کلی به این معنا است که دولت‌مردان چگونه این شهرها را بر اساس علایق بچه‌ها اداره می‌کنند و نیز به شهرهایی گفته می‌شود که در آن، حقوق بچه‌ها مثل سلامت، حمل و نقل، حمایت، آموزش

و فرهنگ رعایت می‌شود. بر این اساس بچه‌ها به عنوان شهروندانی تعریف شده‌اند که حقوقی دارند و حق دارند نظراتشان را ابراز نمایند. (کیانی و همکاران، ۱۳۹۱: ۴) در دوره معاصر، به نظر می‌رسد مشکلات شهری مانند تراکم ترافیک و... که باعث آلودگی صوتی و هوا می‌شود یا مشکلات اجتماعی، بر تحرک کودکان تأثیر منفی گذاشته و حضور آن‌ها در فضای بیرون خانه را کاهش داده است. والدین نسبت به چنین شرایط چالش برانگیزی نگران هستند و نگرانی آن‌ها منجر به ایجاد محدودیت در نحوه و مکان حضور و رفتار کودکان می‌شود. (5: Gokmen, 2016)

کودکان در بستر شهر دوست‌دار کودک، این فرصت را پیدا می‌کنند که حقوق آنان توسط همگان مورد رعایت قرار گرفته و هیچ شخصی نتواند به حقوق آن تجاوز نماید. بر اساس این دیدگاه، ضمن مشارکت دادن آنان در اداره شهرها، باید به نحوی طراحی صورت گیرد که از بزه‌کاری و البته بزه‌دیدگی اولیه و ثانویه آنان جلوگیری شود. امنیت کودکان به عنوان یکی از شاخص‌ترین مصادیق امنیت اجتماعی توسط تمامی نهادهای متولی، باید حفظ و حقوقشان مصون از گزند قرار گیرد.

درخواست برای ایجاد شهر دوست‌دار کودک برای افزایش حمایت از حقوق کودکان و ایجاد فرصت‌های مشارکتی برای کودکان محسوب می‌شود. (ایمانی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۰) این حمایت‌ها به منظور ایجاد امنیت اجتماعی است و دارای مصادیق متعددی است که هر کدام می‌تواند موجب رعایت حقوق کودکان و به ویژه پیشگیری از بزه‌دیدگی آنان باشد.

کارستن و ون ویلت (۲۰۱۵) شهر دوست‌دار کودک را یکی از الزامات جهانی شدن دانسته و چنین استنتاج می‌نمایند که امنیت کودکان از مهم‌ترین بایسته‌های تحقق این شهر است. تحقیقات صورت گرفته نشان می‌دهد که امنیت کودکان، ایمنی و سهولت تردد، فضاهای بازی و سبز، دسترسی به

اسکار لوئیز، پژوهشگر آمریکایی، حاشیه‌نشینی را میراث تغییرات ناهماهنگ شالوده‌ها و ناپیوستگی‌های دوگانه‌گرایی جامعه می‌داند. (حاتمی نژاد و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۲۳) قرار گرفتن کودکان در شهرهای دارای شاخص‌های توسعه و جداسازی کودکان از محیط‌های ناسالم در پیشگیری از تبعات محلات نامساعد زندگی، دارای تأثیر به‌سزایی است. رعایت حقوق کودکان در شهر دوست‌دار کودک با داشتن شاخص‌های استاندارد از هر حیث منجر به حمایت از حقوق کودکان و عدم تجاوز به حقوق آنان می‌شود.

جغرافیای جرم، تأثیر موقعیت جغرافیایی، شرایط مکانی و عوامل تسهیل‌کننده بر وقوع جرم را بررسی می‌کند؛ بنابر این بررسی تأثیر محیط جغرافیایی بر وقوع جرم از یکسو و توزیع فضایی جرایم از سوی دیگر، در حیطه جغرافیای جرم می‌گنجد. (نجفی و همکاران، ۱۳۹۹: ۵؛ عبادی نژاد و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۹) می‌توان یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در بزه‌کاری کودکان را عوامل اجتماعی دانست و البته عامل جغرافیای جرم و وجود و تأیید کانون‌های بزه‌کاری کودکان را نمی‌توان انکار نمود. (Nasar & Fisher, 1993:190)

بر این اساس، محیط اجتماعی و زندگی کودکان به عنوان محور مطالعات جغرافیای بزه‌کاری کودک، تأثیر زیادی در انحراف و کژروی، آسیب و بزه‌کاری دارد. (Zhong, 2011: 95) مطالعات روی سکونت‌گاه‌های دوست‌دار کودک، موضوع را از دیدگاه‌های مختلف، مانند بازسازی ساختار دولت‌های محلی، برنامه‌ریزی و ایجاد مسکن برای گروه‌های مختلف، حمل‌ونقل، تفریحگاه‌ها و اقتصاد ارزیابی کرده‌اند که سهم زیادی در این خصوص به محیط اجتماعی و زندگی کودکان اختصاص دارد. (Miray, 2019: 2)

پلیس در این خصوص با کارکردهای خود می‌تواند به تغییر این فضاها کمک شایانی بنماید ولی شرط آن، تغییر فرآیندها و ساختارها در بدنه این سازمان می‌باشد. پلیس با اتخاذ رویکرد تلفیقی عدالت ترمیمی - تخمینی و با توسل به اصول

خدمات و... به ترتیب در شکل‌گیری شهر دوست‌دار کودک مؤثر می‌باشند. (خوارزمی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۹۴)

یکی از مهم‌ترین موضوعاتی که در راستای امنیت اجتماعی در مورد کودکان مطرح می‌شود، ایجاد شهر دوست‌دار کودک برای پیشگیری از بزه‌دیدگی است که مثال بارز آن، تجاوز در نوع عام (که شامل هر نوع تعرض به حقوق کودکان می‌شود) و نوع خاص (تجاوز جنسی) می‌باشد.

نهادهای عدالت کیفری نقش بسیار حیاتی در حمایت غیر کیفری از قربانیان تجاوز جنسی دارند، هر اندازه که قوانین کیفری به خوبی وضع شده باشد، اگر این نهادها از ارائه خدمات عاطفی و روانی خود دریغ نمایند، شاهد نارضایتی از دستگاه عدالت خواهیم بود. البته پلیس با ایجاد کلینیک‌های بزه‌دیده‌شناسی در تجاوز، کمک شایانی به رفع آسیب‌های عاطفی و روانی قربانیان داشته است. (اکرمی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۰۰)

حفاظت از کودکان در برابر اعمال مخرب برای تحقق حقوق کودکان بسیار مهم است. در سراسر دنیا، میلیون‌ها کودک در معرض انواع مختلف سوء استفاده قرار گرفته‌اند، برخی از آنها بیشتر شناخته شده و برخی دیگر ممکن است کاملاً ناشناس باقی بمانند. اکثر این اعمال، پیامدهای مخربی بر زندگی، رشد، سلامت، آموزش و امنیت کودکان دارند. (Santos, 2012: 6)

محل زیست اشخاص یکی از ملاک‌های تعیین‌کننده نوع جرایم و بزه‌دیدگی ناشی از آن است؛ جغرافیای جرم همواره مورد تأکید جرم‌شناسان می‌باشد؛ مثلاً پدیده حاشیه‌نشینی، بی‌تردید اثر مستقیم یا غیر مستقیمی بر ارتکاب جرم و قربانی شدن اشخاص دارد. شهرک‌های اقماری، بی‌بهرگی و کمبود منابع، توزیع ناعادلانه امکانات در شهرها و بی‌توجهی به حاشیه‌نشینی، قرار گرفتن در محیط‌های تاریک، متروکه و... می‌تواند تأثیر بر مقاصد مجرمانه و بالطبع بزه‌دیدگی در کودکان و بر فرهنگ‌پذیری آنان داشته باشد.

هیأت امنای مدارس و رصد رفتارهای بزه‌کارانه کودکان و پیشگیری از بزه‌دیدگی آنان، ارائه آموزش انتظامی به کودکان در خصوص نحوه پیشگیری از بزه‌دیدگی به ویژه تجاوز جنسی، ارائه آموزش انتظامی به کودکان در خصوص نحوه پیشگیری از بزه‌دیدگی به ویژه تجاوز جنسی، شناسایی کودکان منزوی، کودکان طلاق و به طور کلی افراد در معرض آسیب و معرفی به مراکز مشاوره‌ای پلیس، اخذ مجوز از پلیس برای ساخت اپلیکیشن‌ها، بازی‌های رایانه‌ای و... در حوزه کودکان، در اختیار قرار دادن اشخاصی که از کودکان به عنوان ابزار برای ارتکاب جرم (سرقت، حمل مواد مخدر و...) استفاده می‌کنند به پلیس برای انجام فعالیت‌های پلیسی مختص کودکان، استفاده از کارکردهای پلیس ترمیمی به جای پلیس سنتی و استفاده از ابزارهای شرم‌ساری و بازاجتماعی کردن کودکان و استفاده از مؤلفه‌های عدالت تخمینی از طریق پیشگیری خنثی کننده در کنار مؤلفه‌های عدالت ترمیمی به صورت توأمان)

پ- **مسئول سازی نهادها توسط پلیس** با سازوکارهای تحقق آن (پایش انتظامی در اماکن عمومی (تردد کودکان)، مسئول سازی مدیران شهری مانند الزام به افزایش روشنایی شهری، مبله کردن خیابان‌ها و... و هم چنین تخریب ساختمان‌های متروکه غیر قابل استفاده و فرسوده که تبدیل به محل‌های دپوی مرتکبین قمار، استعمال مواد مخدر، مالخوری و... شده است.

ت- **نظارت بر اماکن عمومی و رده‌های خدماتی** با سازوکارهای تحقق آن (الزام اصناف به ایجاد محل‌های مختص سپری نمودن اوقات فراغت مانند کافی شاپ کودکان، پارک‌های اختصاصی و... نظارت، پیگیری و تضمین حقوق کودکان در شهر دوست‌دار کودک به ویژه حفظ سلامت کودکان از طریق پایش‌های انتظامی بر حوزه توزیع مواد غذایی، بهداشت مدارس، سالن‌های غذاخوری، رستوران‌ها، هتل‌ها و... تعیین جایگاه‌های مخصوص برای

«خطر، تأثیر و نیاز» هم می‌تواند به سیاست‌های بازپروری بپردازد و هم از روش‌های عدالت ترمیمی بهره گیرد. در این زمینه باید از معایب دو رویکرد ذکر شده؛ مثلاً مداخلات زودرس در مورد کودکان و فرآیند محور بودن رسیدگی به بزه‌کاری کودکان اجتناب نمود. در این مدل، جامعه محلی در کنار پلیس و تحت پایش انتظامی باید به مدیریت بزه‌کاری کودکان و در نتیجه امنیت اجتماعی در شهر دوست‌دار کودک بپردازد.

بر این اساس پلیس با داشتن رسالت‌های قانونی خود باید با ایجاد امنیت اجتماعی پایدار برای کودکان، ضمن انجام وظایف قانونی، اقدامات کنشی و مدیریتی را با داشتن ابزارهای لازم، ایفا نماید که در قالب مدل مفهومی در این پژوهش قابل تحقق است.

۲- مدل مفهومی پژوهش

با الهام از پارادایم‌های جرم‌شناسی و بزه‌دیده‌شناسی، ابعاد امنیت اجتماعی قابل تحقق توسط پلیس برای جلوگیری از تجاوز به حقوق کودکان مطابق مدل زیر می‌باشد. به عبارت دیگر، ابعاد و مفهوم امنیت اجتماعی کودکان در راستای ایجاد شهر دوست‌دار کودک به شرح زیر است:

الف- **تغییر در ساختار پلیس** با سازوکارهای تحقق آن (ایجاد کلانتری کودکان، احداث کیوسک‌های خدمات انتظامی در تمامی محل‌های تردد کودکان، اتصال کلانتری‌ها به تمامی منازل و محل‌های حضور کودکان از طریق زنگ پلیس، ایجاد فضای مجازی مختص کودکان و تشکیل پلیس فتا کودکان و رفع آسیب‌های احتمالی حوزه کودکان)

ب- **بهبود و اصلاح روش‌های انتظامی و تحول در هنجارهای واکنشی** با سازوکارهای تحقق آن (حضور کارشناسان حوزه کودک در گشت‌های انتظامی و تحقیقات مربوط به بزه‌کاری و بزه‌دیدگی کودکان، حضور الزامی کلانتری‌ها به عضویت در هیأت مدیره اولیاء و مربیان و

کودکان، ایجاد فضاهای مکث و به طور کلی حضور محسوس پلیس در مجامع تصمیم‌سازی ارتقاء کیفی کالبدی-فضایی با رویکرد ایجاد امنیت اجتماعی کودکان در شهر دوست‌دار کودک).

۳- روش‌شناسی

روش‌های کمی و کیفی از دو مبنای متفاوت پارادایمی سرچشمه می‌گیرند. روشی که به روش کمی یا روش علمی مسلط، موسوم است و برگرفته از نظام فلسفی اثبات‌گرایی است. در مقابل مبانی فلسفی روش کیفی از نظام فلسفی تفسیری ریشه گرفته است. در روش‌های کمی، از راه ایجاد فاصله میان پژوهش و موضوع مطالعه، می‌کوشند تا به شناختی عینی از واقعیت دست یابند. واقعیتی که بر تبیین، پیش‌بینی و آزمون به منزله معیارهای پارادایم اثبات‌گرایی، مبتنی بر متغیرهای قابل اندازه‌گیری استوار است. (پرسته قموبانی و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۷) روش مختلط کمی و کیفی نیز موسوم به روش استقرائی و یا تحلیل محتوای عمقی است که دارای وثاقت علمی بیشتری می‌باشد.

با وجود استقبال چشم‌گیر، تحلیل محتوا از همان ابتدا انتقاداتی را متوجه خود ساخته است. اجرای پاره‌ای از پژوهش‌های صرفاً کمی و بی‌نتیجه به ویژه در محافل آکادمیک و پژوهشی ایران، این تصور را به وجود آورد که تحلیل محتوا فقط به جمع‌آوری یک سری داده خام و غیر ضروری منتهی شده است و اتلاف وقت و هزینه را در پی دارد. (محمدی فر، بی‌تا: ۲۶)

بنابر این در این تحقیق، از روش کیفی و از نوع تحلیل محتوا با به‌کارگیری روش آنتروپی شانون استفاده شده است. ابزار جمع‌آوری نیز سنجه‌های مربوط به مؤلفه‌های امنیت اجتماعی است که مورد خوانش و واکاوی قرار گرفته است. این تحقیق به دنبال پاسخگویی به سؤال مطرح شده است. هدف این تحقیق، تحلیل محتوای اسناد موجود مورد اشاره در بهزیستی و انتظامی مشهد مقدس از منظر جایگاه اقدامات پلیس در

کودکان و جداسازی آنان در مجاورت با بزرگسالان (جداکردن جایگاه استقرار کودکان در ورزشگاه‌ها، اتوبوس‌ها، مترو، هواپیما و...)، سامان‌دهی مدرسین و معلمان خصوصی و الزام آموزش و پرورش به تأمین معلمان خصوصی برای دانش‌آموزان دچار عقب‌ماندگی تحصیلی برای جلوگیری از تجاوز جنسی به کودکان و یا سامان‌دهی مدرسین موسیقی و... در این خصوص، تعیبه مکان‌های خاص با نظارت پلیس برای تخلیه هیجانات روحی کودکان و نظام‌مند کردن فعالیت‌های خطرناک کودکان مانند پرتاب وسایل ایجاد‌کننده حریق و... در چهارشنبه سوری، حضور در رالی و پیست‌ها و به طور کلی مواردی که مخاطراتی را به همراه دارد؛ با پایش انتظامی و تعریف سازوکارهای مخصوص، ایجاد پارک‌های آبی و استخرهای مختص کودکان با حضور پلیس و ممانعت از ورود بزرگسالان، منع پذیرش کودکان همراه با بزرگسال غریبه در هتل‌ها، آپارتمان‌ها و...، اخذ نظریه از پلیس در خصوص استخدام و به‌کارگیری مستخدمین مدارس، مکان یابی زمین‌های چمن طبیعی، مصنوعی و سایر مکان‌های ورزشی کودکان توسط پلیس و الزام اصناف به ایجاد رده‌های خدمات ویژه کودکان (آرایشگاه‌های کودکان، فرهنگسراها، سینما، موسیقی و...).

ث- ایجاد پهنه خانگی با سازوکارهای تحقق آن (توقیف یک ساله خودروهای مزاحم کودکان و متعرضین به کودکان و محرومیت دائمی از داشتن پروانه رانندگی برای این اشخاص، در اختیار قرار دادن این افراد به پلیس در خصوص الزام به ارائه خدمات به کودکان و برخورد با آلاینده‌های صوتی در مجاورت مدارس و الزام آنان به ارائه خدمات به کودکان، دور نمودن محیط تحصیل، تفریح و... کودکان از اتباع بیگانه، اخذ مجوزهای شهرسازی از پلیس و حصول اطمینان از رعایت مؤلفه‌های پهنه خانگی (تأکید بر استفاده از دوچرخه، کاهش سرعت خودروها و پایش ترافیکی، افزایش امکان فعالیت کودکان، نصب تابلوهای خاص در همجواری محل بازی، تحصیل و... کودکان، در معرض دید قرار دادن محل حضور

تحقق شهر دوست‌دار کودک و ایجاد امنیت برای کودکان و پیشگیری از تجاوز به حقوق آنان است.

تمامی داده‌های خام با توجه به اسناد موجود، به هنجار شده تا در مدل آنتروپی شانون مورد استفاده قرار گیرد و نهایتاً بر اساس ضریب وزنی، در مرحله آخر آنتروپی ماتریس داده‌های به هنجار شده، مقادیر را محاسبه و در انتها، ضریب اهمیت هر مقوله باید محاسبه گردیده و هر مؤلفه که متضمن حجم اطلاعاتی بیشتری باشد، به لحاظ اهمیت، درجه‌بندی می‌شود. رابطه زیر مورد استفاده قرار گرفته است:

$$W_j = Dj / \sum M_{zj}$$

۴- یافته‌های پژوهش

بر اساس روش پژوهش (به شرح فوق)، داده‌های این تحقیق با جامعه هدف که عبارت از ۲۵۰ سند موجود می‌باشد، تأثیر اقدامات پلیس در تحقق شهر دوست‌دار کودک و ایجاد امنیت برای کودکان و پیشگیری از تجاوز به حقوق آنان با توجه به نحوه تحلیل انتخاب شده (آنتروپی شانون)، سوالات به صورت همسو بازتعریف شدند تا در تحلیل نتیجه تناقض ایجاد نشود. داده‌های خام نتیجه با توجه به نیاز، به هنجار شده تا در آنتروپی شانون استفاده شود. نتایج حاصله این گونه توزیع شده است که به ترتیب مؤلفه‌های تغییر در ساختار پلیس (با نرم ۰،۳۴۴)، بهبود روش‌های انتظامی و تحول در هنجارهای واکنشی (با نرم ۰،۳۶۷۸)، مسؤول‌سازی نهادها توسط پلیس (با نرم ۰،۳۱۴۶)، نظارت بر اماکن عمومی و رده‌های خدماتی (با نرم ۰،۳۰۱۲) و ایجاد پهنه خانگی (با نرم ۰،۲۳۶)، خیلی مؤثر تشخیص داده شدند.

در مرحله بعد میزان تأیید هر سازوکار به صورت جداگانه و توزیع پاسخ‌های خام هر مؤلفه محاسبه و بر اساس ضریب وزنی، نتیجه نظرسنجی به داده آماده پردازش تبدیل شد. در مرحله آخر آنتروپی ماتریس داده‌های به هنجار شده، مقادیر r_{ij} ، e_j و d_j و نهایتاً W_j محاسبه شد. آنتروپی محاسبه شده برای هر مؤلفه بدین صورت است که تغییر در ساختار پلیس

(۰،۶۳۳۸۰۹)، بهبود روش‌های انتظامی و تحول در هنجارهای واکنشی (۰،۶۲۶۰۲)، مسؤول‌سازی نهادها توسط پلیس (۰،۶۳۹۹۷۷)، نظارت بر اماکن عمومی و رده‌های خدماتی (۰،۶۲۵۵۹۱) و ایجاد پهنه خانگی (۰،۶۱۵۰۰۹) می‌باشد. شایان ذکر است ضریب انحراف d_j محاسبه شده برای هر مؤلفه‌های فوق به ترتیب (۰،۳۸۴۹۹۱، ۰،۳۷۴۴۰۹، ۰،۳۶۰۷۲۳، ۰،۳۷۳۹۸ و ۰،۳۶۶۱۹۱) هستند.

در استنتاج حاصله از یافته‌های این پژوهش، مآلاً می‌توان گفت میزان W_j محاسبه شده برای هر مؤلفه این گونه است: «تغییر در ساختار پلیس (۰،۲۰۶۹۵۲)، بهبود روش‌های انتظامی و تحول در هنجارهای واکنشی (۰،۲۰۱۲۶۳)، مسؤول‌سازی نهادها توسط پلیس (۰،۱۹۳۹۰۶)، نظارت بر اماکن عمومی و رده‌های خدماتی (۰،۲۰۱۰۳۳) و ایجاد پهنه خانگی (۰،۱۹۶۸۴۶)».

تفسیر داده‌ها و محاسبه ضریب اهمیت در مرحله پایانی روش آنتروپی شانون نشان داد که ضریب اهمیت اقدامات پلیس در پیشگیری از تجاوز به حقوق کودکان در تحقق شهر دوست‌دار کودک به ترتیب شامل:

- «ایجاد پهنه خانگی» با مؤلفه‌های پایش ترافیکی، کنترل‌های اطلاعاتی در مورد اتباع بیگانه، تقویت بعد نظارتی پلیس و الزام به کسب مجوز از پلیس در ابعاد مختلف در تعامل با حقوق کودکان با ضریب ۰،۲۰۶۹؛

- «نظارت بر اماکن عمومی و رده‌های خدماتی» با مؤلفه‌های تعیین جایگاه‌های مخصوص برای ارائه خدمات به کودکان، ساماندهی معلمان خصوصی، ایجاد اصناف اختصاصی کودکان و تعبیه مکان‌های مخصوص برای پر کردن اوقات فراغت کودکان با ضریب ۰،۲۰۱۲؛

- «بهبود روش‌های انتظامی، سیاست‌های جنایی تقنینی و قضایی» با مؤلفه‌های اقدامات رسانه‌ای، آموزشی، گشت‌های تلفیقی پلیس با ضریب ۰،۲۰۱۰؛

ابزار می‌تواند موجب پیشگیری‌های وضعی با مداخله در وضعیت پیش‌جنایی گردد. کودکان در شهر دوست‌دار کودک، فقط حق بازی کردن و ابزار نظر ندارند، بلکه در سایه‌سار امنیت ایجاد شده توسط پلیس، هم جانشان مصونیت دارد و هم تمامی شقوق آزادی آنان، مصون از هر گونه تعرض می‌باشد.

تحقیق صورت گرفته با سایر منابع موجود در منابع و پیشینه تحقیق، این وجه ممیزه را دارد که در این پژوهش، پلیس با داشتن جایگاهی غیر منفعل، دارای مسؤولیت انتظامی عام و پایش اجتماعی می‌باشد و تمام دستگاه‌های مسؤول، بایستی در اخذ مجوزهای لازم و سایر اقدامات، حقوق کودکان را محترم شناخته و تحت رصد پلیس از این جهت قرار گیرند که این موضوع تا کنون مسبوق نبوده است.

اگر چه مدل‌های ارائه شده در این تحقیق، راهکارهای عملی و راهبردی می‌باشد؛ لیکن پیشنهاد می‌شود ضمن تغییر سیاست جنایی بر اساس داده‌های یونیسف و تتبع از مقررات سایر کشورهای موفق در زمینه رعایت حقوق کودکان و مقارنه از توفیقات حاصله، پلیس به عنوان محور تنظیم‌کننده روابط اجزای حاکمیت با کودکان در بستر اجتماع البته با ملاحظات خاص و تغییر ساختار و فرآیندهای این سازمان و در تمامی مسائل، شهر دوست‌دار کودک در معماری شهری، ایجاد اصناف و... مد نظر قرار گرفته و پلیس نقش ممتازی را داشته باشد.

ملاحظات اخلاقی: موارد مربوط به اخلاق در پژوهش و نیز امانت‌داری در استناد به متون و ارجاعات مقاله تماماً رعایت گردید.

تعارض منافع: تدوین این مقاله، فاقد هرگونه تعارض منافی بوده است.

- «تغییر در ساختار پلیس» با مؤلفه‌های ایجاد کلاتتری کودکان، کیوسک‌های خدمات انتظامی به کودکان و اتصال تمام اماکن و منازل به زنگ پلیس با ضریب ۰،۱۹۶۸؛

- «مسؤول‌سازی نهادها توسط پلیس» با مؤلفه‌های نظارت پلیس در زدودن چهره نامطلوب در شهر دوست‌دار کودک و پایش مکان‌های تردد کودکان با ضریب ۰،۱۹۳۹ است.

نتیجه‌گیری

پیشگیری از تجاوز به حقوق کودکان در بستر ایجاد شهر دوست‌دار کودک، محور مطالعات متعددی در حقوق داخلی و اسناد بین‌المللی است. پلیس به عنوان نزدیک‌ترین نهاد مرتبط با مردم در تحقق امنیت اجتماعی، نقش مهمی را در ایجاد امنیت برای کودکان در سطوح مختلف ایفا می‌نماید که این حفاظت‌ها شامل پیشگیری از بزه‌کاری و بزه‌دیدگی کودکان می‌باشد. تحقیقات متعددی در خصوص شهر دوست‌دار کودک انجام شده است که بیشتر دائر بر اصول شهرسازی و یا امنیت در شقوق خاص است. گزاره‌های یونیسف به عنوان الزامات ایجاد این شهر، گویای نقش مؤثر پلیس در این زمینه است. در بررسی اسنادی صورت گرفته، تمام فروض، سنجه‌ها و مؤلفه‌ها مورد اثبات قرار گرفت. مؤثرترین مؤلفه‌ها به ترتیب «ایجاد پهنه خانگی»، «نظارت بر اماکن عمومی و رده‌های خدماتی»، «بهبود و اصلاح روش‌های انتظامی و تحول در هنجارهای واکنشی»، «تغییر در ساختار پلیس» و «مسؤول‌سازی نهادها توسط پلیس» مورد واکاوی و تأیید قرار گرفت.

پلیس ضمن این که مستقیماً در ایجاد امنیت پایدار، نقش مؤثری دارد، در بسیج امکانات حاکمیتی در حفظ حقوق کودکان و جلوگیری از تجاوز به حقوق آنان می‌تواند ایفای نقش نماید که در این خصوص، کانون توجهات انتظامی به وظایف مشخص و روتین بوده و این قسم، مغفول واقع شده بود. در این پژوهش، رسالت‌هایی برای پلیس، جانمایی شده بود که در ورطه اسنادی نیز به اثبات رسید که استفاده از این

- حیدری، محمد تقی؛ احمدنژاد روشنی، محسن؛ رحمانی، مریم و محرمی، سعید (۱۳۹۹). «بایسته‌های برنامه‌ریزی شهر امن برای کودکان در شهر ایرانی با رویکرد امنیت اجتماعی (مطالعه موردی بافت تاریخی شهر زنجان)». فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، ۶۳(۱): ۲۷۶-۲۴۳.

- خوارزمی، امید علی؛ جوهری، لیلا و خوارزمی، امیر علی (۱۳۹۹). «ارزیابی شاخص‌های شهر دوست‌دار کودک در کلانشهر مشهد». دو فصلنامه جغرافیای اجتماعی شهری، ۷(۱): ۲۱۰-۱۹۹.

- صفوی مقدم، سیده مریم و نوغانی دخت بهمنی، محسن (۱۳۹۳). «شناسایی مؤلفه‌های مکان دوست‌دار کودک در محلات مسکونی». مجله علوم اجتماعی دانشکده علوم انسانی دانشگاه مشهد، ۱۲(۱): ۳۲-۱.

- غفاری، علی؛ قلعه نویی، محمود و عمادی، خشایار (۱۳۹۳). «شهر دوست‌دار کودک؛ ارزیابی و مقایسه چگونگی پاسخگویی به اصول شهر دوست‌دار کودک در بافت‌های جدید و سنتی ایران (مطالعه موردی شهرک سپاهان شهر و محله جوباره اصفهان)». فصلنامه هویت شهر، ۸(۱۸): ۳۸-۲۷.

- غلامی، حسین؛ مودن زادگان، حسنعلی و جمشیدی، مسلم (۱۳۹۷). «نقش پلیس در پیشگیری از جرایم کودکان و نوجوانان با تأکید بر تعامل و مشارکت». پژوهش‌های دانش انتظامی، ۲۰(۳): ۵۴-۳۳.

- کشفی، سعید (۱۳۸۷). «نقش پلیس در دادرسی کودکان و نوجوانان». فصلنامه دانش انتظامی، ۱۰(۱): ۱۶۶-۱۴۴.

- کیانی، اکبر و اسماعیل زاده کواکی، علی (۱۳۹۱). «تحلیل و برنامه‌ریزی شهر دوست‌دار کودک از دیدگاه کودکان (مطالعه موردی: قوچان)». فصلنامه باغ نظر، ۹(۲۰): ۱۳-۱.

- محمدی فر، غلامرضا (بی‌تا). «نگاهی به کاربردهای روش تحلیل محتوا». ماهنامه پیام پژوهش، ۸(۸۸): ۳۱-۲۶.

سهم نویسندگان: نگارش و تنظیم مقاله توسط نویسنده نخست و نظارت بر حسن اجرای آن و بازنگری نهایی توسط نویسندگان دوم و سوم انجام گرفته است.

تشکر و قدردانی: از تمامی کسانی که ما را در تهیه این مقاله یاری رسانده‌اند، سپاسگزاریم.

تأمین اعتبار پژوهش: این پژوهش بدون تأمین اعتبار مالی سامان یافته است.

منابع و مأخذ

الف. منابع فارسی

- اکرمی، سام و محمدی نیا، امید (۱۳۹۹). «کلینیک بزه‌دیده‌شناسی در تجاوز جنسی و نقش آن در پیشگیری از جرایم و آسیب‌های ناشی از آن». فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم، ۱۵(۵۷): ۸۷-۱۰۸.

- ایمانی، بهرام؛ یارمحمدی، کلثوم و یار محمدی، کبری (۱۳۹۶). «بررسی شهر کودک از دیدگاه کودکان (مطالعه موردی: ناحیه ۱ شهر اردبیل)». فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، ۶(۲۱): ۲۱-۷.

- بهاروند، شکوفه (۱۳۹۳). «بررسی و بازبینی مفهوم شهر دوست‌دار کودک از مشارکت سازی کودکان تا استانداردهای طراحی؛ با ارائه راهکارهای اجرایی و راهبردی». فصلنامه مدیریت شهری، ۳۴(۱): ۳۲۲-۲۹۷.

- پرسته قومبانی، فاطمه؛ حقیقی، فهیمه السادات و رامین آزاد، سید میلاد (۱۳۹۸). «تحلیل توصیفی استنباطی محتوای کتاب درسی انسان و محیط زیست از جنبه درونی». آموزش محیط زیست و توسعه پایدار، ۸(۲): ۴۴-۲۵.

- حاتمی نژاد، حسین و مهدی، علی و مهدیان بهمنیری، معصومه (۱۳۹۳). «نگرشی بر جرم‌خیزی و زمینه‌های ارتکاب به جرم در محلات حاشیه نشین مورد پژوهی محله شادقلی خان شهر قم». فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، ۲۹(۱): ۲۴۰-۲۲۱.

- Nasar, J & Fisher, B (1993). "Hot spots of fear and crime : a multi – method investigation". *Journal of Environmental Psychology*, 13(3):187-206.

- Priscilla, A (2017). *Children's rights: best practice*. London: University College.

- United Nations Children's Fund (UNICEF) (2018). *Child Friendly Cities and Community*. Private Fundraising & Partnerships Division (PFP).

- Zhong, H; Yin, J; Wu, J; Yao, Sh; Wang, Zh; Lv, Zh & Yu, B (2011). "Spatial analysis for crime pattern of metropolis in transition using police records and GIS: a case study of Shanghai, China". *International Journal of Digital Content Technology and its Applications*, 5(2): 93-105.

- نجفی، اسماعیل؛ زیاری، کرامت الله و دربان آستانه، علیرضا (۱۳۹۹). «تحلیل الگوهای فضایی- زمانی جرم سرقت در شهر سمنان». *پژوهشنامه جغرافیا و نظام‌های فضایی*، ۱ (۴): ۱۹-۱.

ب. منابع انگلیسی

- Brendan, G; Geoffrey, W & Elliott, W (2007). "Child-Friendly Cities: Critically Exploring the Evidence Base of a Resurgent Agenda". *Urban Research Program*, Griffith University, 3(2): 1-42

- Hikmet, G (2016), "Hikmet Gokmen". *Yıldız Technical University Faculty of Architecture E-Journal*, 11(4): 2-31.

- Marta, S (2012), "Violating children's rights: harmful practices based on tradition, culture, religion or superstition". *International NGO Council on Violence against Children*, pp.1-49.

- Miray, G (2019). "Inversion of urban transformation approach in Turkey into family-friendly transformation". *Journal of Housing and the Built Environment*, 2(1): 1-33.